

VII INCONTRO
MONDIALE
DELLE FAMIGLIE
MILANO 2012

Jak se daří rodině v České republice

**Komentář k přípravným katechezím
VII. Světového setkání rodin v Miláně 2012**

Jak se daří rodině v České republice

Postavení rodiny ve společnosti – komentář k Přípravným katechezím VII. Světového setkání rodin v Miláně 2012

Při pohledu na téma letošního Světového setkání rodin v Miláně nás může napadnout: „Tak už i církve se zabývá slučitelností rodiny a zaměstnání.“ Ano, zabývá. Ale je velmi zajímavé zjistit jakým způsobem. Neřeší se totiž otázky typu: „jak všechno stihnout?“, a přesto, překvapivě, právě tento způsob uvažování je nejlepším návodem pro ty, kteří „stíhat“ chtějí.

Během práce s jednotlivými katechezemi si můžeme uvědomit, jak práce formuje náš život, a především se zamyslet nad Božím záměrem, který spočívá v nabídce využívat práci jako prostředek růstu, a nikoliv zotročení. Dalším povzbuzením je, že katecheze pracují nejen s tímto ideálem, ale také s realitou... K tomu, aby si každý mohl promítnout Boží nabídku do svých konkrétních podmínek, slouží otázky připojené ke každé lekci.

Z otázek je zřejmé, že autorům katechezí (Papežské radě pro rodinu) nešlo ani tak o detailní vhled do jednotlivých rodin a jejich zkušenosti s překonáváním překážek, ale o široký pohled na výzvy doby a situaci ve společnosti.

Následující stránky nabízí témata katechezí (práci a slavení) z pohledu faktů. Nejde o rozbor možných příčin či následků uvedených údajů z celospolečenského hlediska, ale o příležitost uvědomit si, nakolik může být situace vlastní rodiny povzbuzením pro druhé, motivací k nabídce pomoci nebo výzvou ke změně pro ni samotnou.

ŽIVOTNÍ STYL RODINY – STABILITA, PLODNOST, DÉLKA DOŽITÍ

Životní styl rodiny je ovlivňován její velikostí, stářím jednotlivých členů, ale především **stabilitou** vztahu rodičovského páru a také jeho **pracovním vyčerpáním**. Příliš vysoká míra pracovního vyčerpání bývá zpravidla motivována potřebou seberealizace, nedostatkem finančních prostředků nebo obavou ze ztráty zaměstnání.

Oba posledně jmenované vlivy se významně podílí na **růstu počtu rozvodů** a tzv. **nezezdaných soužití**.

ROZVODOVOST

Vysoká míra rozvodovosti staví ČR na přední místa v Evropě. Úhrnná míra rozvodovosti nyní dosahuje hodnoty 50 %. To znamená, že se rozvádí každé druhé manželství v poměru k počtu manželství uzavřených v daném roce. Neznačí to naštěstí, že by se rozvádělo 50 % existujících manželství.

Některé další údaje:

- průměrná délka manželství – cca 12 let
- nejvyšší úroveň rozvodovosti – ve 3. a 4. dokončeném roce manželství
- novodobý trend – nárůst rozvodovosti po 10 letech manželství
- první rozvody – tvoří 80 % z celkového počtu rozvodů
- navrhovatelé rozvodu – ze 2/3 ženy
- nejčastěji uváděné příčiny
- rozpadu manželství – „rozdílnost povah, názorů a zájmů“
- ostatní příčiny – nevěra

O rodinu přichází z důvodu rozvodu cca 26 tisíc nezletilých dětí ročně, průměrný počet dětí v rozvádějící se rodině je 1,5.

NESEZDANÉ SOUŽITÍ

Nesezdané soužití je praktikováno nejčastěji jako předstupeň manželství, kdy po krátké době následuje sňatek. Dlouhodobě je nesezdané soužití řešením pro partnery, kteří mají za sebou již rozvedené manželství nebo je považují za alternativní svazek k manželství. Je zajímavé, jak se realita může odlišovat od původních životních plánů, kdy pouze 7 % lidí ve věku 15–75 let preferuje „žít spolu jen nesezdaně“, kdežto 80 % preferuje život v manželství, z toho 2/3 bez předchozího soužití partnerů. Pravděpodobnost rozpadu manželství uzavřeného po předchozím nesezdaném soužití je o 57% větší, než toho, kterému nesezdané soužití nepředcházelo.

Některé názory obyvatel v číslech:

- „je dobré, když lidé, kteří chtějí uzavřít sňatek, spolu nejdříve žijí“ – zastává 73 % populace
- „je v pořádku, když lidé žijí spolu, aniž by plánovali sňatek“ – zastává 55 % populace
- „manželství je podmínkou k rodičovství“ – zastává 58 % populace (o 13 % méně než v roce 1994)

Podle sociologických výzkumů jsou nesezdaná soužití – i ta, ve kterých vyrůstají děti, mnohem méně stabilní než manželské rodiny.

SŇATEČNOST

Dalšími změnami v rodinných a partnerských vztazích jsou pokles sňatečnosti a s tím související nízká porodnost, odkládání rodičovství a mimomanželská plodnost. V celkových údajích došlo k hlubokému a nebyvale rychlému poklesu.

Další údaje:

- pokles sňatečnosti – ze 7,2 na 4,4 (počet událostí na 1000 obyvatel)

zvyšující se průměrný věk při vstupu do 1. manželství:

- ženy – 29,4 roků
- muži – 32,2 roků
- důvody: – nový životní styl dnešní generace, který nabízí větší možnosti studia, atraktivnější profesní praxe a uplatnění a celkové změny životních preferencí

Mladí lidé odkládají manželství a zakládání rodiny až do doby, kdy budou mít dostatečné materiální a sociální podmínky.

Pokud ovšem mladí manželé díky dvěma platům dosáhnou určité životní úrovně a zvyknou si na ni a když se s narozením prvního dítěte začne tato životní úroveň nutně snižovat (tři lidé závislí na jednom platu), vnímají to jako překážku nebo argument svědčící proti narození dalších dětí.

PORODNOST

Nejnižší hodnota úhrnné plodnosti 1,13 dítěte na ženu byla v České republice dosažena v roce 1999, od tohoto roku se začala nepatrně zvyšovat, v roce 2011 činila 1,49, přesto v dlouhodobém pohledu nezajistí prostou reprodukci populace. Hovoří se i o poklesu plodnosti v manželství, který souvisí s poklesem sňatečnosti a odkládáním narození prvního dítěte.

Další údaje:

- průměrný věk matek – 29,1 let celkem
- věk prvorodiček – 27,1 let
- děti narozené mimo manželství v roce 2010 – 40,3 % narozených
- děti narozené mimo manželství v roce 1992 – 10,7 % narozených

Příčiny nárůstu dětí narozených mimo manželství: nezaměstnanost, nižší vzdělání, vyšší hmotná nouze, odklon od křesťanských hodnot.

Cca 11 tisíc dětí vyrůstá v kojeneckých ústavech, dětských domovech a ústavech sociální péče a dalších cca 16 tisíc dětí vyrůstá v pěstounských rodinách.

Česká republika se v připravované reformě pokusí počet dětí v ústavech snížit. Zřejmě bude záležet především na tom, zda se najde dostatečný počet (téměř dvojnásobek dnešního počtu) zájemců o pěstounskou péči.

Styl života rodiny bude v nedaleké budoucnosti více ovlivněn prodlužujícím se věkem.

Lidské tělo je podle vědců naprogramováno na 120–150 let a zdá se, že to vůbec není utopie. Ještě v polovině minulého století v ČR téměř neexistovali lidé starší 80 let, dnes jich žije 350 tisíc. Také u nás v současné době žije celkem 617 lidí, kteří už oslavili své sté narozeniny. V roce 2065 jich bude celé menší město – cca 14 tisíc sto- a víceletých obyvatel. Takové prognózy se netýkají pouze naší země, populace celosvětově stárne a zejména Evropa dnes čelí demografickým změnám, jejichž rozsah a závažnost nemají obdoby.

Uvedené demografické změny jsou výsledkem současných trendů, kdy **se neustále prodlužuje délka života**, což je výsledkem značného pokroku ve zdravotnictví a kvality života lidí – střední délka života v dobrém zdravotním stavu nepřetržitě roste. V jedné rodině mohou nyní být čtyři generace, nežijí však vždy společně, jak tomu bylo dříve.

Dalším trendem **je zvyšování počtu osob starších 60 let**, které bude patrné až do doby kolem roku 2030, kdy se z generace „baby boomu“ stanou senioři. Dnes je podíl osob ve věku 65 a více let v Evropě mezi 12 %, v ČR je podíl seniorů cca 15 %. Výhledově se tyto podíly zdvojnásobí, v ČR se očekává podíl 30 až 32 %.

Tyto demografické změny (pokles porodnosti, prodlužování délky života) utvářejí zcela novou společnost a od roku 2010 se ještě více zrychlují – bude čím dál tím méně mladých lidí a dospělých a čím dál více starších pracovníků, důchodců a velmi starých lidí. Bude proto potřeba se zamýšlet, kdo a jak bude **pečovat o staré a potřebné** rodinné příslušníky. Dnes žije v domovech pro seniory v ČR cca 36 tisíc seniorů a cca 50 tisícům byla odmítnuta žádost o přijetí do zařízení.

CHUDOBA A PŘEZAMĚŠTNANOST

V souvislosti se světem práce můžeme hovořit o dvou úskalích: **o chudobě a přezaměstnanosti.**

Ač se naše společnost řadí k vyspělým zemím a nepotýká se v mnoha ohledech s vážnými problémy, např. ve zdravotnictví a sociálních oblastech, jako země rozvojové nebo chudé, přesto se i u nás s chudobou a lidmi žijícími na periferii společnosti můžeme setkat.

Chudoba velmi často ohrožuje rodiny s dětmi, zvláště s více dětmi, protože společnost nijak zvlášť neocenuje přínos rodiny jako tvůrce lidského kapitálu, neexistuje solidarita

bezdětných s těmi, co děti mají, vícedětné rodiny s oběma pracujícími rodiči často zápasí s nedostatkem financí na vzdělávání a rozvoj dovedností svých dětí (kroužky, kurzy, sport apod.), o možnostech společných dovolených, lepšího vybavení domácností či zdravějšího stravování apod. nemluvě.

Se stejnými problémy zápasí neúplné rodiny, rodiče samoživitelé – ať již opuštění partnerem nebo ovdovělí.

Příjem pod hranicí chudoby má cca 13 % osob žijících v domácnostech s dětmi. Ale mnohem horší situace je v domácnostech s dětmi, kde je jeden z rodičů nebo oba bez zaměstnání. Tam je chudobou ohroženo 79 % procent osob. Materiální deprivací je postiženo více než 16 % obyvatel našeho státu, více než 39 % populace si nemůže dovolit ani týden dovolené mimo domov a 12 % populace si nemůže z finančních důvodů dovolit maso nebo rybu alespoň každý druhý den. Předpokládá se, že tato čísla se budou nadále zvyšovat.

(zdroj: Český statistický úřad a Eurostat)

Moderní doba dnešním rodinám v mnohém usnadňuje a zlepšuje běžný život díky technickým vymoženostem a pestrosti nabídek volnočasových a jiných aktivit, ale současně klade na členy rodiny obrovské nároky a nástrahy. Touha vlastnit nejmodernější technické vybavení, značkové oblečení, užívat si luxusních dovolených atd. vede mnohé rodiny ke konzumnímu způsobu života. To rodiče, zejména otce rodin, nutí k velkému pracovnímu nasazení, aby vydělali dostatek financí na vymoženosti moderního světa a svou rodinu tak „dobře“ zabezpečili. Výsledkem jsou hodiny přesčasů, přepracování, častá nepřítomnost otce v rodině a s tím související problémy v partnerských a rodičovských vztazích.

Délka pracovního týdne je v České republice ve srovnání s ostatními zeměmi EU nadprůměrná. Muži v ČR průměrně odpracují týdně 44,4 hodin a ženy 39,3 hod. V evropském průměru to představuje jednu z nejvyšších hodnot. Např. ve Švédsku muži odpracují 39,7 hod. a ženy 33,9 hod.

Tento rozdíl je způsoben mj. tím, že v ČR je velmi obtížné získat práci na zkrácený úvazek. Zatímco v EU je v průměru na zkrácený úvazek zaměstnáno 18 % zaměstnanců, v ČR je to pouze 5 % (2 % mužů a 8 % žen). Česká republika patří spolu s některými státy střední a východní Evropy k zemím s vůbec nejnižším využitím zkrácených úvazků ženami. V Holandsku přesahuje podíl žen zaměstnaných na zkrácený úvazek 70 %, v německy mluvících zemích, Velké Británii a severských zemích se pak pohybuje okolo 40 %.

(zdroj: SÚAV ČR)

*Dalším, jednoznačně negativním rysem je nárůst zadluženosti českých rodin od první poloviny 90. let. **Za období 1997–2007 stoupla zadluženost obyvatelstva 14krát, u úvěrů na bydlení dokonce 43krát.*** (zdroj: Český statistický úřad)

RODINA SE ANGAŽUJE V MÍSTĚ, KDE ŽIJE

Rodina je prvním a základním životním prostředím člověka, které zároveň odráží problémy doby. Současná rodina bývá často menší a demokratičtější, než bývala rodina v minulosti. Je první skupinou, k níž má dítě kladný vztah, identifikuje se s ní a její členy napodobuje ve svém životě. Rodina plní klíčovou roli v procesu socializace a utváření osobnosti dítěte. Klíčová úloha rodiny je spojena i s předáváním návyků z generace na generaci a se zachováním hodnot a norem.

Rodina také plní svoje společenské funkce. Pokud dobře funguje rodina, pak také dobře funguje společnost jako celek. Mnoho rodin se neuzavírá do sebe, ale jsou otevřeny i jiným rodinám, starají se o potíže a problémy jiných, obětují ze svého času a mnohdy i svých materiálních zdrojů, aby společenství kolem nich bylo kvalitnější a život pro všechny jednodušší.

V tomto ohledu se v poslední době ukazuje, jak významnou roli hrají rodiny v obcích. Aktivní rodiny iniciují a v rámci svých možností pomáhají realizovat různá, i zdánlivě drobná opatření, kterými obce vysílají velmi významný signál: **vážíme si rodiny a těch, kteří do ní investují.**

Obce mohou svým rodinám nabídnout:

- bezbariérové vstupy, přechody;
- rozvoj infrastruktury: nabídky krátkodobého hlídání dětí, přebalovací koutky, místa na kojení na městských úřadech i v dalších institucích, dětské koutky ve sportovních areálech, nákupních centrech;
- dopravní obslužnost přizpůsobenou potřebám rodin;
- slevy pro rodiny v knihovnách, sportovních areálech;
- zapojování seniorů do péče o děti – tzv. babička a dědeček na zapůjčení;
- podporu bytové výstavby atd.

ABY SE ZAMĚŠTNÁNÍ NESTALO DOMOVEM

Dnešní životní tempo je neuvěřitelně rychlé a náročné. Vysoké nároky jsou kladeny jak na rodiče v zaměstnání, tak na děti ve školách a rodinný život je tím velmi ovlivněn. Je velmi těžké vyvážit čas pro rodinu a čas pro zaměstnání i proto, že nároky rodinného života se nedají vždy dopředu odhadnout.

Proto se dnes často mluví o **potřebě flexibility** – možnosti pružně reagovat na dané požadavky. Flexibilita má několik forem, ale nejčastěji se hovoří o flexibilitě časové, čímž je myšlena zejména pružnost pracovní doby. Na českém trhu práce stále převažuje neflexibilní, tedy nepružná pracovní doba. Pružná pracovní doba je častější u lidí v řídicích pozicích a lidí s vyšší kvalifikací a vzděláním. Pružná pracovní doba (není přesně stanoven ani začátek, ani konec pracovní doby a mění se čas pobytu na pracovišti) může mít rozdílné dopady na soukromé životy lidí. Záleží na tom, zda tuto možnost volí zaměstnanec sám, nebo zda se tím zcela přizpůsobuje požadavkům zaměstnavatele.

tele. V prvním případě hovoříme o „pozitivní“ flexibilitě, ve druhém případě o „negativní“ flexibilitě. Pozitivní flexibilita umožňuje sladovat rodinné a pracovní povinnosti, negativní flexibilita může v tomto ohledu přinášet problémy.

V dnešní době může být jistou výhodou nepružná pracovní doba (tedy přesně od-do) oproti flexibilitě „negativní“, kdy zaměstnavatel sám „určuje“ pracovní dobu, která může znamenat spoustu hodin přesčasů bez možnosti čerpání náhradního volna. Jakmile se člověk dostane do „spárů“ negativní flexibility, může tím ohrozit nejen svoje zdraví, ale fungování celé rodiny.

Stále častěji se setkáváme ještě s dalším důvodem vysokého počtu hodin stráveného v zaměstnání. Někdy se může totiž zdát, že **být v zaměstnání je jednodušší**, protože zde jsou pevně stanovená pravidla postupů práce, očekávání kladená na člověka lze dopředu lépe odhadnout, kdežto doma čeká opět práce a řešení rodinných záležitostí, pro něž neexistují přesné návody. **Stručně řečeno, spíš najdeme návod, jak být úspěšný v zaměstnání než v rodině.**

Tímto problémem se také ve své knize „Nedostatek času“ zabývala americká socioložka a ředitelka Centra pro pracující rodiče při Kalifornské univerzitě Arlie Russel Hochschild, kde na základě výzkumu poukázala na skutečnost, že domov přestává být domovem a pracoviště pracovištěm. Přestává absolutně platit, že v práci se lidé snaží jednat co nejefektivněji, zatímco doma, v rodinném kruhu se chovají uvolněně. Mnoho oslovených zaměstnanců pracovalo extrémně dlouho, ačkoliv jim jejich firma dávala možnost si pracovní dobu flexibilně upravit. Mnozí chtěli být v práci prostě proto, protože jim tam bylo lépe než doma. A vysvětlení? Zaměstnanci odpovídali například: „V práci jsem odborný pracovník a vím, že jsem ve svém oboru kvalifikován. Doma si ale často připadám nekompetentní a např. nevím, jak mám jednat se svým dospívajícím synem.“

Navíc po návratu z práce následuje velký časový stres a do rodinného života se vnáší obdobné racionální uvažování, jaké panovalo celý den na pracovišti. Na večeri je např. vyčleněno 20 minut času, pak nějaký čas zabere úklid domácnosti, dalších 20 minut je určeno předčítání dětem...

Autorka také zmiňuje tzv. „Quality Time“ – plnohodnotný čas, což je např. večerní půlhodinka, v níž se rodiče plánovitě věnují výhradně dětem. Je to jako by si s dětmi domluvili jakési úřední hodiny. Problém ale spočívá v tom, že děti vyžadují pozornost svých rodičů i jindy než jen v takto stroze vymezeném čase. Často se rodičům chtějí svěřit třeba při nákupu v supermarketu nebo na cestě do kroužku. Je jasné, že pokus vymanit se z časové pasti tímto způsobem představuje další riziko pro kvalitu kontaktů rodičů s dětmi.

PÉČE – PŘÍLEŽITOST I ÚSKALÍ

Nejednou jsme svědky diskusí, při nichž si muži i ženy přehazují úkoly související s péčí o děti a domácnost jako horký brambor. Ženy se právem cítí přetíženy dvojí směnou a ne všichni muži si jsou vědomi nezastupitelnosti otce v rodině.

Rychle narůstá počet studií, které dokládají, že otec se dokáže stejně dobře postarat o dítě jako matka. Podle zkušeností psychologů i mnohých rodičů lze říci, že pro dítě je stejně důležitý vliv matky jako otce, ale nelze říci, že by bylo jedno, kdo péči poskytuje.

Rozdíl je určitě ve způsobu, jakým se stará otec nebo matka.

Péče má v sobě obsaženy dva rozměry – fyzický (pracovní) a emocionální (vztahový), který zahrnuje city, blízkost, odpovědnost. Rozměr fyzický je přenositelný. Může se stát, že je dokonce lhostejné, zda práci vykonává člověk nebo stroj, např. praní prádla, mytí nádobí.

U vykonávané práce ale nejde vždy jen o to, aby byla vykonána. Prací můžeme totiž sdělovat svoje postoje, vyjadřovat svůj vztah, emoce. Tento rozměr je neprenositelný, protože v sobě obsahuje osobnostní a morální dimenzi.

Péče jako forma předávání hodnotových postojů

Péče jako kreativní a naplňující činnost, která v sobě nese morální dimenzi, zůstává zásadní měrou spojena s konkrétní pečující osobou a nemůže být vyjádřena tržní hodnotou, penězi. Tu můžeme přiřadit pouze rozměru fyzickému, službě. V tomto smyslu můžeme pohlížet také na mateřství a otcovství – nelze je charakterizovat jen jako směs nároků a z nich vyplývajících aktivit, které jsou zaměřeny pouze na výkon služeb během procesu výchovy dětí. Tento přístup by potom totiž logicky navozoval otázku, nakolik je potřebné, aby tyto služby byly vykonávány samotnou matkou či otcem nebo zda a v jakém rozsahu je přínosné je objednat u profesionálních poskytovatelů, pečovatelů, jejichž výkon je již zcela uznávanou aktivitou na trhu práce.

Otázku je užitečné položit i jinak: **nakolik jako rodiče chceme, aby naše dítě přebíralo naše vzory, a nakolik je pro nás přijatelné, aby rodičovská výchova byla doplněna dalšími osobami.**

Poskytování péče v rodině jako plnohodnotná alternativa výdělečné činnosti – péče vytváří novou hodnotu

Velkým nedorozuměním je, pokud je výchovná činnost a péče v rodině považována za sféru soukromého života srovnatelnou s jinou volnočasovou aktivitou. K tomu dochází, pokud je za práci produktivní považována pouze práce placená. Prakticky řečeno: lze spočítat, kolik by stála péče v rodině, pokud by byla objednána u agentur péče o děti, úklidu domácnosti apod. Ale málokdo si je vědom toho, že i rodina „vyprodukuje“ v tomto případě novou hodnotu:

zkuste si spočítat, kolik času trávíte u rozmanitých činností během dne a kolik byste za uvedené služby zaplatili profesionální agentuře. *V Německu zjistili, že finančně vyjádřený objem vyprodukované hodnoty v rodině obnáší 55 % hodnoty hrubého domácího produktu.*

Jak je možné, že se péče v rodině do hrubého domácího produktu nezapočítává?

Problém spočívá v tom, že se zatím ekonomické ukazatele soustřeďují pouze na měření takových činností, které procházejí trhem, to znamená jsou předmětem koupě nebo prodeje.

Poskytování péče v rodině jako plnohodnotná alternativa výdělečné činnosti – práce pro rodinu je rovnocenná příležitost pro seberealizaci a osobnostní růst.

Proč? Péče přináší nové hodnoty, ať už jde o péči o seniory nebo péči o děti. Pokud rodinný příslušník pečuje o seniora v rodině, zabezpečuje tak jeho plnohodnotný život ve stáří, při péči o dítě zabezpečuje současně výchovu dítěte a navíc poskytováním péče prohlubuje svoje dovednosti-kompetence, které může uplatnit i v zaměstnání. Tyto rodinné kompetence získané či prohloubené prací pro rodinu patří k tzv. měkkým dovednostem (soft skills) velmi ceněným na trhu práce.

Dělba práce v rodině

Dělba práce je často problémem proto, že mateřství a otcovství, k němuž neodmyslitelně patří i rutinně vykonávané činnosti, není považováno za jedinečnou příležitost právě k vlastnímu růstu. O značném nepochopení obsahu práce pro rodinu svědčí časté důrazy psychologů na přínosy rodinné péče pro dítě (a ne pro rodiče) nebo formulace adresované ženě na rodičovské dovolené typu „kdy půjdeš do práce?“

Diskriminace z důvodu péče o rodinu

V této souvislosti se většinou hovoří o diskriminaci žen. Forem diskriminace je ale více. Diskriminace:

- je tam, kde jeden partner žije na úkor druhého
- je tam, kde se za společensky významnou považuje pouze práce placená a hodnota práce se odvozuje od výše výdělku
- je tam, kde se práce při výchově neohodnocuje a rodičům se vyplácí pouze sociální dávka odvozená od životního minima
- je tam, kde se pod pojmem investic do lidského kapitálu rozumí jen práce učitelů a manažerů, a nikoliv také rodičů

SLAVENÍ – NEDĚLE JAKO DEN PRACOVNÍHO KLIDU

Důležitým předpokladem slavení je dostatek volného času a možnost trávit jej společně. Česká republika je zemí, kde neplatí žádný zákaz nedělního prodeje na rozdíl od některých evropských států, kde funguje zákaz či alespoň omezení práce v neděli.

- Rakousko – ze zákona jsou zavřeny všechny obchody vyjma pekařství, čerpacích stanic a obchodů na nádražích a letištích
- Německo – obchody musí mít v neděli zavřeno; každý spolkový stát má ale svůj vlastní zákon „Ladenschlussgesetz“, jímž může povolit určitý počet prodejních nedělí, pokud je dostatečně zdůvodní
- Belgie, Francie – jsou otevřeny jen některé malé obchody s potravinami
- Španělsko, Švýcarsko – povolen jen určitý počet prodejních nedělí do roka
- Velká Británie – obchody do 280 m² mohou mít otevřeno bez omezení, větší jen šest hodin
- Nizozemí, Dánsko – nedělní prodej je s výjimkou zakázán

Na úrovni Evropské unie vznikla Evropská aliance pro neděli (European Sunday Alliance). Aliance poukazuje na křesťanskou tradici neděle jako dne vzkříšení Ježíše Krista a jedno z přikázání o zachování odpočinku, stejně jako rovnováhu mezi osobním a pracovním životem.

Je naděje, že by i u nás mohla být zavedena nepracovní neděle? To záleží na každém z nás. Především na naší ochotě vyhnout se nedělním nákupům...

SLAVENÍ – DEN PRO PÁNA

Neděle není pouze dnem pracovního klidu ani poslední možností pro zvládnutí domácích prací, ale příležitostí k dovršení hlavního záměru práce, totiž „stávat se více člověkem“ (z encykliky *Laborem Exercens*, 10) ve společenství vlastní rodiny a církve.

Při letmém pohledu na prodejní dobu v obchodech a supermarketech o nedělích a svátcích je nápadné velké množství zákazníků. Bohužel neznáme průzkum, který by se zabýval tím, kolik je mezi nakupujícími křesťanů. Na druhé straně je zřejmé, že i křesťané jsou „děti své doby“ a před tlakem veřejnosti mohou obstát pouze tehdy, když znají význam slavení neděle jako Dne Páně.

Znalost významu neděle jako Dne Páně souvisí se základy křesťanské nauky jako takové. Je pozoruhodné, že obyvatelé České republiky vzhledem k základním neznalostem křesťanské nauky ani nedokáží posoudit vlastní příslušnost k nějakému náboženství (Zdroj LUŽNÝ, D., a NAVRÁTILOVÁ, J., *Náboženství a sekularizace v České republice*, in *Sborník prací Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, sociální studia*, 6, 2001). Uvedené tvrzení je výsledkem výzkumu znalostí křesťanské nauky ve vybraných evropských zemích. Česká republika vykázala druhou nejnižší míru těchto znalostí po území bývalé NDR. U obyvatel ČR, kteří se hlásí k některému z křesťanských vyznání, dosahovala znalost přibližně stejné úrovně jako míra znalostí všech obyvatel např. Rakouska nebo Slovenska a nižší úrovně, než jaké dosahují všichni obyvatelé Polska.

Za povšimnutí stojí způsob, jakým je víra prožívána, kam se zaměřuje. Výzkumy hovoří o tom, že víra je prožívána především jako náboženská praxe, tedy že lidé více praktikují víru v modlitbě a návštěvách kostela než ve vztahu k zaměstnání, manželskému či politickému životu.

Obdobné výsledky potvrdil výzkum Evropských hodnot EVS (European Value Study), který potvrdil klesající význam hodnoty náboženství. Výchova ve víře se potom stala i nejméně preferovanou výchovnou hodnotou, zatímco k nejvíce ceněným hodnotám patří slušnost, pracovitost, samostatnost a odpovědnost a snášenlivost.

Věřící rodiče se tedy kromě důrazu na náboženské přesvědčení jako takové v otázce výchovných hodnot nijak neliší od většinové společnosti a to je zjištění, které stojí za zamýšlení.

Nabízí se otázka, zda péče o vlastní náboženské vzdělávání není jednou s nejnáléhavějších výzev pro křesťanskou rodinu v České republice. Z tohoto pohledu jsou Přípravné katecheze velikou příležitostí.